

Wetenschap en beleid

Een citatie-analyse voor Nederlandse beleidseconomen geeft inzicht in de wijze waarop het economische beleid tot stand komt en hoeveel de economische wetenschap aan beleidsvorming bijdraagt.

Als reactie op de jaarlijkse hitlijsten van de Nederlandse economen die ons land het meest prominent vertegenwoordigen in de internationale toptijdschriften, bestaat er sinds eind vorig jaar nu ook voor het eerst een ranglijst van beleidseconomen die een belangrijk partijtje meeblazen in het Nederlandse economische discours¹. Van het begin af aan is het opstellen van dergelijke ranglijsten van economen een instrument geweest in de strijd om de reputatie van bepaalde soorten van economiebeoefening. Zo beoogden de eerste samenstellers van de hitlijsten in *Intermediair* en *ESB* de aandacht te vestigen op de tot op dat moment relatief onbekende Nederlandse economen die een waardevolle bijdrage leverden aan de economische wetenschapsontwikkeling, zoals die vorm krijgt via publikaties in internationale vakbladen. Van Bergeijks 'Polderparade' staat daarentegen voor het eerherstel van de beleidseconoom. Het opstellen van deze ranglijst past binnen een recente kentering binnen de economiebeoefening. Deze kentering is een reactie op de kloof tussen theorievorming en empirisch onderzoek, maar vooral ook tussen theorievorming en economisch beleid.

Opvallend is het openlijk beleden amateurisme dat het samenstellen van de ranglijsten van het begin af aan kenmerkt. Zonder uitzondering wordt door de samenstellers melding gemaakt van de schaarse vrije tijd waarin de lijst en het stukje moesten worden geproduceerd. Een aanpak die de reputatie van economische wetenschappen eigenlijk geen eer aandoet.

Het onderzoek van Van Raan cum suis laat zien dat door een professionele aanpak van citatenanalyses tot een veel dieper gaande analyse van wetenschapsbeoefening kan worden gekomen². Daarbij kan worden gedacht aan het in kaart brengen van:

netwerkvorming, kruisbestuivingen tussen bepaalde onderzoeksterreinen, de relatie tussen theorievorming en empirisch onderzoek, de citatiesnelheid binnen diverse vakterreinen en dergelijke. Citaten worden daarbij opgevat als 'eenheden van invloed', verworven op grond van het gebruik van de in een publikatie neergelegde kennis.

Op deze wijze zou bij voorbeeld een beter inzicht kunnen worden verkregen in het functioneren van de markt van economische kennis en kunde. Zo zou op basis van een internationale citatenanalyse kunnen worden nagegaan in hoeverre de economische theorievorming in de internationale vakbladen binnen de diverse deeldisciplines waardevolle intermediaire produkten voortbrengt, of structureel los staat van de vraag naar fundamentele kennis vanuit (al dan niet beleidsgericht) empirisch onderzoek.

Make or buy

Voor de betekenis van de economische wetenschap voor de Nederlandse economie is het waarschijnlijk nog belangrijker een (citaten-)analyse uit te voeren die het Nederlandse aanbod en de binnenlandse vraag naar economische wetenschapsbeoefening in kaart brengt. Zo geeft een analyse à la Van Bergeijks polderparade een indicatie van de 'make or buy'-beslissingen met betrekking tot de beleidsonderbouwing van de Nederlandse (Rijks-)overheid. Voor een dergelijk gebruiksdoel zou het echter beter zijn de citatenanalyse, naast de vakbladen die zich richten op de Nederlandse markt(en), ook te baseren op belangrijke ministeriële rapporten en dergelijke.

Niettemin zijn er op basis van Van Bergeijks ranglijst op dit punt een aantal aardige (voorzichtige) conclusies te trekken. Zo staat de sterke po-

sitie op de ranglijst van de directie Algemene Economische Politiek van het Ministerie van Economische Zaken, voor een typische 'make'-aanpak. Een dergelijke aanpak komt ogenschijnlijk op andere beleidsterreinen veel minder voor. Interessant is natuurlijk de vraag in hoeverre dergelijke 'make'-beslissingen het gevolg zijn van een te grote afstand tussen de universitaire economiebeoefening en het voor het (economische) beleid relevante onderzoek.

Vanuit dit oogpunt is het opvallend dat een andere dynamische EZ-directie, de directie Algemeen Technologiebeleid, hoewel het zelf ook een belangrijke sturende rol speelt in het voor het technologiebeleid relevante onderzoek, dit kennelijk veel meer doet vanuit een 'buy'-aanpak. Het is niet onwaarschijnlijk dat dit in belangrijke mate het gevolg is van het adequate aanbod van beleidsrelevant technologie-onderzoek van onderzoeksinstituten als CWTS, Merit, SEO en ROA.

Een zelfde adequaat aanbod doet zich kennelijk voor op de markt van het beleidsrelevante arbeidsmarktonderzoek; waarschijnlijk mede dank zij de stimulerende rol die de OSA en haar voorloper de NPAO hebben gespeeld bij de programmering en financiering van dit met name vanaf het begin van de jaren tachtig sterk empirisch gerichte onderzoek. Zoals verwacht mocht worden, kan een zelfde conclusie op basis van Van Bergeijks ranglijst getrokken worden met betrekking tot de traditioneel sterk beleidsgerichte 'openbare financiën'-tak van de economische wetenschapsbeoefening. Ten slotte blijkt uit de ranglijst ook de sterke positie van het Centraal Planbureau op de Nederlandse onderzoeksmarkt.

Marktpositie wetenschap

Op bovenstaande wijze zou een meer gedegen citatenanalyse ook een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan de verdere ontwikkeling van de economische wetenschapsbeoefening in ons land. Met name ook

1. P.A.G. van Bergeijk, Wie telt mee in economisch Nederland?, *ESB*, 16 december 1992, blz. 1220-1221.

2. Zie bij voorbeeld A.F.J. van Raan (red.) *Handbook of qualitative studies of science and technology*, North Holland/Elsevier Science Publishers, Amsterdam, 1988.

omdat citatenanalyses het mogelijk maken om de *marktpositie* van de diverse takken van de economische wetenschap in beeld te brengen. Hoewel het natuurlijk op zich is te rechtvaardigen dat de theorievorming in de internationale vakbladen niet voor een markt wordt geproduceerd, is het voor de maatschappelijke positie van de economische wetenschap van groot belang om in aansluiting op deze 'aanbodgeoriënteerde' economische wetenschapsbeoefening meer rekening te houden met de maatschappelijke vraag naar haar kennis en kunde. Vanuit dit oogpunt zou een sterkte/zwakte-analyse van de marktpositie van de diverse subdisciplines binnen de economische wetenschap van grote waarde kunnen zijn. Vooral ook omdat verwacht mag worden dat zowel de financiers van het onderzoek, als ook de onderwijsvraag van studenten zich in toenemende mate rekenschap zullen geven van de marktwaarde van economische kennis en kunde en de arbeidsmarktrelevantie van de opleiding.

Overigens, een ernstiger verwijt dan het negeren van de markt is voor economische wetenschapsbeoefenaars en docenten welhaast niet denkbaar, of het zou het verwijt moeten zijn niet te beschikken over voldoende innovatief ondernemerschap.

Andries de Grip

De auteur is werkzaam bij het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt van de Rijksuniversiteit Limburg.

N

Made in Holland

Toen ik begin vorig jaar begon te tellen voor de Polderlijst was het vooral als grap bedoeld. De aanleiding was een discussie waarbij pechvogels die niet in de hitlijsten voorkwamen, afgaven op geluksvogels. Hun argument was dat 'beleidsrelevant' Nederlandstalig onderzoek niet meetelde. In de loop van 1992 werd de Nederlandtop wat serieuzer. Naast de verwachte bevestiging dat dit argument slechts voor weinigen kon gelden, begon de citatenanalyse namelijk onverwachte uitkomsten te genereren.

Zo bedienen de onderzochte periodieken duidelijk gescheiden circuits en wordt er in de populaire vakpers veel meer van internationale topwetenschappelijke literatuur gebruik gemaakt dan ik had verwacht. Ook wordt de telling veel minder door de waan van de dag bepaald of door citatienetwerken. Wel lijkt er soms sprake te zijn van impliciete citatie-embargo's, want sommige auteurs verwezen schijnbaar per definitie niet naar hun 'voorlopers'. Ik weet niet of hier veten aan ten grondslag liggen. Het is immers een algemeen kenmerk van Nederlandse auteurs dat zij liever naar een buitenlander in een obscuur tijdschrift verwijzen dan naar een heldere wetenschappelijke uiteenzetting van een landgenoot. Dit verschijnsel draagt overigens ook bij aan de meest opmerkelijke – uitkomst, namelijk het geven dat van de produkten van topwetenschappers maar bitter weinig doorklinkt in de Nederlandse discussie.

De vraag dringt zich daardoor op wat de maatschappij aanmoet met economen die ervoor kiezen uitsluitend te scoren in de internationale wetenschappelijke discussie. Dat leidt tot een gebrek aan inzicht in de Nederlandse economische actualiteit en daarmee tot een minder goed onderbouwd financieel-economisch beleid. Ook Van Sinderen¹ en Van der Ploeg² hebben vorig jaar gewezen op de groeiende kloof tussen enerzijds onderzoek, dat beleidsrelevant is en helpt de Nederlandse maatschappij beter te berispen, en anderzijds de esoterische, vooral jonge onderzoekers aansprekende economische high tech-theorie, die met name door de terreur van de hitlijsten wordt afgedwongen. Deze tendens wordt versterkt door de hitlijst van *Intermediair*, waarvan de meetelende super-toptijdschriften nu zo lijken te zijn geselecteerd dat beleidsrelevant of toegepast onderzoek simpelweg niet meer kan meetellen en de score van de Tilburgers wordt gemaximeerd.

Tot slot: De Grip zwaait mij teveel lof toe door de Polderparade tot instituut te verheffen. Mijn hitlijst moet vooral niet serieuzer worden genomen dan waarvoor zij bedoeld was: een beschrijving van het Nederlandse openbare economische discours voor een bepaald jaar. De lijst roept

inderdaad een aantal vragen op, en De Grip doet interessante suggesties voor verder onderzoek. Ik ben echter bang dat de conclusies die hij uit de Polderparade tracht te trekken, niet kunnen worden onderbouwd zonder een veel breder en langduriger onderzoek.

Peter van Bergeijk

De auteur is werkzaam bij het Ministerie van Economische Zaken.

1. J. van Sinderen, *Over pre-economen, beleidseconomen en wetenschappers*, oratie, Erasmus Universiteit, 5 november 1992, blz. 22-27.

2. F. van der Ploeg, *Is de econoom een vijand van het volk?*, Prometheus, Amsterdam, 1992, blz. 92-93.